

OD REDAKCJI

W powszechnej opinii cechą współczesności jest zmiana, a przeobrażenia, których dziś doświadczamy, mają wyjątkowy charakter. Część z nich – jak konflikty zbrojne, masowe ruchy migracyjne, kryzys klimatyczny, wymieranie gatunków, kurczące się zasoby naturalne – niosą za sobą ponadto przekonanie, iż zmiana nie zapowiada niczego dobrego i przybliży raczej nas do nieuchronnego „końca świata, jaki znamy”. Jednocześnie wciąż pozytywnie wartościujemy to, co nowe, wierzymy w przełomy i zwroty, podążamy za zmieniającymi się modami, fascynują nas innowacyjne technologie, odkrycia oraz wynalazki.

Również w badaniach socjologicznych na pierwszym planie umieszczamy zazwyczaj zmianę i to pomimo że mówienie o niej ma sens tylko wtedy, gdy istnieje to, co niezmiennie. Dlatego w niniejszym zeszycie „Przeglądu Socjologicznego” chcemy poddać refleksji kategorię niezmienności. Nie chodzi nam przy tym o to, by przeciwstawić zmianę niezmienności albo traktować je jako wzajemnie się wykluczające. Podstawowym celem jest dowartościowanie tej drugiej kategorii tak, by nie zniknęła ona z socjologicznych słowników, ale też tak, by pokazać drzemiący w niej potencjał poznawczy i krytyczny.

Marek Krajewski i Rafał Drozdowski stawiają tezę, że socjologia jako nauka silnie skoncentrowana na tym, co się zmienia, fetyszyzuje zmianę, obsadza siebie w roli ekspertki objaśniającej to, co zmienne, i dowartościowuje aktywność oraz aktywizm. Wskazując na źródła tego zjawiska, proponują przywrócić właściwe miejsce kategorii niezmienności rozumianej jako to, co stałe, cykliczne, odporne lub odporne, zarówno jako kategorii poznawczej, jak i narzędzia radzenia sobie z praktycznymi wyzwaniami współczesnego świata.

Maciej Frąckowiak i Przemysław Nosal problematyzują kategorię zaradności społecznej, proponując wyjście poza traktowanie jej jako „formy sprawczości w niesprawnym systemie” i przypisywanie jej osobom wykluczonym społecznie. Opierając się na badaniach wykonanych w trakcie pandemii COVID-19, analizują, w jaki sposób przedstawiciele klasy średniej starali się poradzić sobie z tą szczególnego typu „awarią” oraz obronić swoją pozycję i swoje autodefinicje.

Beata Kowalczyk przenosi nas do Japonii, by na przykładzie sporów wokół właściwych sposobów radzenia sobie ze zmianami klimatu pokazać, jak idea rezyliencji i współpracy zróżnicowanych aktorów zderza się z dążeniem władz politycznych do wykorzystania kryzysów dla umocnienia swojej pozycji.

Ariel Modrzyk analizuje strategie radzenia sobie z konfliktami normatywnymi za pomocą kategorii ekonomiki codzienności i powtarzalnych heurystyk, pozwalających zredukować jej złożoność. Na podstawie badań jakościowych dotyczących gościnności, marnowania żywności i życia w pandemii rozwija wizję porządku społecznego opartego na podtrzymywaniu płynności życia codziennego przy pomocy strategii dyskursywnych oraz ucieleśnionych.

Blok zamyka tekst Alicji Raciniewskiej, rozpatrujący dialektykę zmienności i niezmienności mody. Autorka referuje klasyczne i współczesne sposoby opisywania tej relacji oraz wprowadza kategorie „zmiennej niezmienności” oraz „niezmiennej zmienności”, by następnie rozwinąć koncepcję dziedzictwa i procesu patrymonializacji mody Jeana Davallona.

Dział artykułów uzupełniają rozważania Jakuba Piotra Barszczewskiego o przydatności latynoamerykańskiej teorii dekolonialnej do studiów nad Europą Wschodnią. Autor podkreśla, iż perspektywa ta pozwoliłaby na zwiększenie widoczności społeczeństw byłego bloku wschodniego w refleksji nauk społecznych, ukazując ich usytuowanie w ramach przeobrażeń globalnego kapitalizmu.

Następny dział – *Perspektywy badawcze* – proponujemy czytelnikom po raz pierwszy. W tym numerze oddajemy głos przedstawicielom nauk biologicznych, którzy, nawiązując do artykułu Marka Kochana na temat autostereotypu Polaków w memach o nosaczu sundajskim [*Przegląd Socjologiczny* 2024, 73(1): 133–169], wskazują, że memy te mogą być wykorzystywane jako narzędzie zmiany społecznej i ekologicznej.

W stałych działach esejów recenzyjnych i recenzji mamy dwie propozycje. Krzysztof Gorlach dokonuje krytycznej oceny pracy Michała Bilewicza *Traumaland. Polacy w cieniu przeszłości*, wskazując na potrzebę uwzględnienia perspektywy socjologicznej (szczególnie koncepcji traumy kulturowej) oraz perspektywy historycznej (zwłaszcza koncepcji „kultury pamięci”). Natomiast Bartosz Mika recenzuje książkę *Utowarowienie w perspektywie socjologicznej. Przejawy – dynamika – konsekwencje*, autorstwa Marka Ziółkowskiego, Rafała Drozdowskiego oraz Mariusza Baranowskiego.